

הסתדרות הציונית העולמית
World Zionist Organization
המחלקה לפעילות בתפוצות
Department for Diaspora Activities

בית העם

שיג ושיח ציוני

המאחד והמפריד
על החובה למצוא דרך
לגבור על המפריד

יזום והפקת התוכנית: המחלקה לפעילות ציונית בתפוצות, תשע"ב
ליקוט ועריכה החומר: שלמה פוקס, גוסטי יהושע ברוורמן
החברת הופקה לצרכים חינוכיים פנימיים בלבד

תוכנית "בית העם" פותחה ע"י המחלקה לפעילות בתפוצות, ההסתדרות הציונית העולמית במטרה לעודד שיג ושיח בנושא הזהות הציונית והיחס למדינת ישראל.

בתוכנית זו נמצא מגוון טקסטים מסורתיים ומודרניים המתייחסים לקשת רחבה של נושאים. באמצעות המפגש עם הטקסטים הללו אנו שואפים ליצור, בקרב יהדות העולם בכלל והדור הצעיר בפרט, דיון תוסס במרכיבי הזהות הציונית.

לדון במאחד בין כל חלקי העם היהודי ללא תלות במקום מושבו אך גם במפריד והמבדיל בנינו. נעמוד על משמעות העצמאות המדינית של העם היושב בציון ויחסי הגומלין המתקיימים בין היהודים החיים בישראל לבין אלה החיים בתפוצות. זוהי הזדמנות לכל אחת ואחד ללא תלות בידע מוקדם להכיר, ללמוד, לחשוב, לדון ולהרהר על משמעות הציונות במאה ה-21 ומידת הרלוונטיות שלה לחיינו.

תוכנית "בית העם" קיימת היום בעברית ובאנגלית ותתורגם לשפות נוספות בהתאם לדרישה. המעוניינים בהפעלת התוכנית ובקבלת פרטים בנושא הכשרת מנחים ל"בית העם" מתבקשים לפנות למחלקה

לפעילות בתפוצות orlyb@wzo.org.il

המאחד והמפריד על החובה למצוא דרך לגבור על המפריד

במערך זה שלושה חלקים

א'. - אברהם ולוט אחים המחליטים להיפרד זה מזה, משמעות סמלית למקום מגורי לוט - סדום, ולמשמעות סיפור מגדל בבל.
בי - ערבות הדדית - על סמליות במעורבות בין חלקי העם תוך כדי עיון בסמל היחד - המניין!
גי - עיון ביצירת אומנות של אברהם אופק - 'החלום ושברו' ומשמעותו לגבי השאלה - לאן פניה של המדינה? סבט לאחרו על יצירה ומבט אל עבר החלום הרצוי!?

כוונת מערך זה לחדד בכל אחת מהיחידות את הצורך בשאלת שאלות לגבי הקיים ובעיקר בשאיפה להבין את הרצוי. זאת תוך כדי עיון במקורות מן העבר, מהמקורות המסורתיים וכן מיצירות מודרניות כשירה וציר.

הרצון לעורר שיח בין יהודי מדינת ישראל לבין יהודי התפוצה ולברר תוך כדי עיון במקורות מה דעתנו זה על זה, כאשר אין לנו בהכרח מסיבים לאותו שולחן.

על מנת ליצור שיח עליונו לבסס מצע משותף עליו נוכל להתדיין כאשר ניפגש. בשלב זה אנו בונים מכלול של מערכים המעלים שאלות עקרוניות בתקווה לעורר שיח שיהדהד עד כדי ייצור מפגש (לא דמויני) בין ישראלים החיים במדינת ישראל לבין יהודי התפוצות ו/או ישראלים החיים במדינת העולם.

פרידת לוט מאחיו עקב קושי כלכלי ו/או מנטאלי מסמלת את אי היכולת לחיות זה בצד זה יהודים ובני דתות אחרות וכן יהודים עם יהודים אחרים. סיפור דור הפלגה - בניית מגדל בבל אף הוא מסמל את הרצון לאחדות ואילו המציאות מביאה להיפרדות ומאן הדרך להתבוללות קצרה, מהו מחיר הפיזור?

האם אנו היושבים במדינת ישראל לוקחים אחריות על אותם הנמצאים בתפוצות ומאידיך האם בני התפוצות מביטים אל עבר היושבים במדינת ישראל כחלק תרבותי מזהותם?

מהו יחסינו למסורת, דתיים מזרמים שונים ו/או חילוניים? עד כמה סוגית הערבות ההדדית אכן מהדהדת ומחייבת?
עיון במסורת 'מקור המניין' - מלמד על רגישות אדירה לחוליות חלשות בחברה ובעיקר לתופעת העדר לסתימת פיות, עד כדי פגיעה באח יוסף וכן עד לנטייה לדיקטטורה ו/או לפאשיזם - מכאן האזהרות בדוגמאות שונות.
מה אנו עושים כיום על מנת לעורר שיח המזהיר מתופעות אלו ובאלו אמצעים?

לבסוף מבט 'תמים' באומן המנסה להמחיש את השאלות המילוליות בצורה אומנותית, בדימויים מהמסורת כעקידת יצחק, עגל הזהב ועד ליצירות אומנות המסמלות תפיסות שונות ועד לניתוח לב פתוח.

עיון ביצירה אומנותית וכן עיון בישרה ישראלית בכל אחד מן היחידות אמור לחדד את ההבנה, הצורך ביותר מדרך אחת בהבנת המציאות.

תקווה שלימוד זה, ביחידה אחת או ביותר, בחלק מיחידה ו/או בצירוף שלכם יביא להתעוררות השיח - וחיפש אחר מכנה משותף שיביא למעורבות, ערבות הדדית ובעיקר לעשייה - כל אחד במקום מגוריו, ותקווה להמשך שיח מפרה בין היושבים בציון לאותם היושבים בארצותיהם.

המאחד והמפריד זהות של עם! יחידה א' – אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו'

סדום כדימוי

בראשית יג, ח'

ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו:

אברהם ולוט נמצאים ביחד בארץ כנען כאשר אברהם הוא היוזם את המהלך, הוא העלה את בן משפחתו ברם כאשר ישנה מריבה והוא/הם מבינים שיש צורך להיפרד – הבקשה המפורשת – בוא נפרד כאחים!

האם בימינו אנו מסוגלים לחיות עם בני המשפחה שלנו המורחבת יחדיו או שנקים קהילות נפרדות בעלות אופי הומוגני? האם נוכל לקיים בשכונה/עיר שכונה אחת שתכלול את כל הזרמים היהודים? מה יש לי להרוויח ומה אני מפסיד בקיום משותף בין כל הזרמים.

בראשית פרק יג'

(א) ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה: (ב) ואברהם קבד מאד במקנה בכסף ובזהב: (ג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי: (ד) אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברהם בשם ה': (ה) וגם ללוט ההלך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים: (ו) ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: (ז) ויהי ריב בין רעי מקנה אברהם ובין רעי מקנה לוט והפנעני והפרזי אז ישב בארץ:

(ח) ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו:

(ט) הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה: (י) וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת ה' את סדם ואת עמרה כגן ה' פארץ מצרים באכה צעור: (יא) ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו:

(יב) אברהם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם: (יג) ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד: (יד) וה' אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: (טו) כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם:

(טז) ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה: (יז) קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה: (יח) ויאהל אברהם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח לה':

האם אנחנו מסוגלים לחיות עם מיעוט בקרבנו?
כל מי שאחר בעיניך?
מה המחירים שאנחנו משלמים כחברה וכפרטים
על מנת לשלב את המיעוט בקרבנו?
האם נוכל לקיים חברה ביחד עם קהילות הרואות
ומגדירות עצמן כבעלות זהות ייחודית שונה משלנו?
מה דעתכם על הסוגיה הקיימת בחברה הישראלית
של היחס למיעוט הערבי החי בקרבה?

סדום כדימוי

האם סדום היא מטאפורה למקום שלילי כדברי הנביא ישעיהו? או סדום המודרנית היא מפעלי ים המלח כמקור פרנסה או מקום שפוגע באיכות החיים בטבע?

איפה בעולם סדום
בשבילך ולמה?
מתי יקרא מקום "סדום"?

ישעיהו פרק א'

(י) שִׁמְעוּ דְבַר ה' קְצִינֵי סֹדֶם הָאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עֲמֶרְהָ:

(יא) לָמָּה לִּי רַב זְבָחֵיכֶם יֹאמֶר ה' שְׁבַעֲתֵי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם פְּרִים וּכְבָשִׁים וְעֲתוּדִים לֹא חֲפָצְתִּי: (יב) כִּי תִבְאוּ לָרְאוֹת פָּנַי מִי בְקֹשׁ זֹאת מִיַּדְכֶם רָמַס חֲצָרִי:

הסכנה בהדבקת סטריאוטיפים
ויצירת התנהגות המושפעת
מסטריאוטיפ זה

מדוע הנביא בוחר לכנות את הנהגת עם ישראל כיקציני סדום או עם עמורה? האם בכך הפכו את השם 'סדום ועמורה' ככינוי גנאי האמור להזהיר את אותם המתנהגים שלא כראוי - היזהרו - הפכתם להיות כסדום ועמורה? האם בחירת לוט בסדום כמקום מגוריו מעיד על תכונותיו, או על אמונותיו? כיצד נענה להשוואה וחלילה לדימוי שיש בנו חלקים הדומים לסדום?

האם נוכל 'באמתי לקיים את השיח המורכב בנינו בין אלה החיים בישראל למול אלה החיים בתפוצות על פי הבקשה אברהם מלוט- 'אל נא תהי מריבה.... כי אנשים אחים אנו!'

כינוי 'סדום' לחברה הוא כימסכה' - מסכה אמיתית או רק כמטפורה, ובכל זאת, נציע לערוך תרגיל ולו בדמיון - מה אני מוכן להראות ומה בשום פנים ואופן לא אראה?

נאסר עלינו להקים 'אלוהי מסכה' אך דומני שחובה עלינו לברר מהי - המסכה הפנימית והמסכה החיצונית - מה אני מראה/מסתיר ומדוע?

תרגיל באומנות

בניית מסכות פנים וצביעתם: בחוץ ואו בפנים - מה אני מגלה ומה אני מסתיר?

זולין למריחה על הפנים

רצועות תחבושות גבס

צלוחית עם מים

יש למרוח זולין על המקום עליו מניחים את רצועות הגבס (פנים, יד...)

להרטיב את הרצועה ולהניח בזהירות (באם על הפנים יש להשאיר רווח לנשימה!)

מגדל בבל

דימוי מקראי חזק לגבי המעבר מעולם של אחדות עד כדי אחדות לבין שבר חברה ועד להתבוללות - כבליל של שפות הוא סיפור מגדל בבל!

כיצד יש לקרוא את הסיפור ומדוע לדעתכם הוא אחד הסיפורים הפותחים את התורה?

האם ומתי נכנה מקום כמגדל בבל?
האם הדימוי הוא אך ורק לשלילה או שמעיד על ירב תרבותיותי והכינוי הוא מחמיא למדינה / לעיר המחבקת את כלל האוכלוסיה העולמית?

בראשית פרק יא

- (א) וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים: (ב) וַיְהִי בְנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְקֶעֶה בְּאֶרֶץ שֹׁנֵר וַיִּשְׁבוּ שָׁם:
(ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבִנִּים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וְתִהְיֶה לָּהֶם הַלְּבָנָה לְאַבֵּן וְהַחֲמֵר הִיָּה לָהֶם לְחֵמֶר: (ד) וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמְגִדָּל וְרֹאשׁוֹ בְּשָׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נִפְוֶץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: (ה) וַיֵּרֶד ה' לִרְאֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמְּגִדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: (ו) וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשִׂפְהָ אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: (ז) הֲבֵה נִרְדָּה וְנִבְלֶה שָׁם שִׂפְתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׂפְתֵי רֵעֵהוּ: (ח) וַיִּפֹּץ ה' אֶתָּם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר: (ט) עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שִׂפְתֵי כָל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה' עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: פ (י) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שָׁם בֶּן מֵאֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתַּיִם אַחֵר הַמְּבּוּל:

מה נוכל ללמוד מהסיפור עצמו (מגדל בבל) כאנאלוגיה לחברה רב תרבותית ולתפקיד יהדות התפוצות ביחס לישראל?
האם בבל מהווה הקבלה לצורת התבוללות ומכאן נובע יחס שלילי כלפי אותה חברה שהיא בעינינו מתבוללת?
האם, ובאיזה אופן המפגש בין ישראל והתפוצות מעשירים זה את עולמה של זו?
מה בין סדום כבעיה חברתית למגדל בבל כמציגה שאלות תיאולוגיות?

מגדל בבל – דור הפלגה

בראשית פרק י"א'

סדר הפסוקים התבלבל! סדרו על פי הבנתכם! (ישנם עשרה פסוקים, כל אחד/זוג לוקח פסוק ומסבירו בעזרת: הדבקת הפסוק על נייר A3 והעברת הרעיון הגלום בפסוק בגזרי נייר צבעוניים, לאחר מכן בקבוצה יש לסדר את רצף הפסוקים).

אֵלֶּה תוֹלְדֹת שָׁם שֵׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלְדֵ אֶת אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחַר הַמַּבּוּל:

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבָה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וְתִהְיֶה לָּהֶם הַלְּבָנָה לְאַבְן וְהַחֲמֵר הִזֶּה לָּהֶם לְחֹמֶר:

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עִם אַחַד וְשָׁפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וְדְבָרִים אַחָדִים:

עַל כֵּן קָרָא שְׂמֵהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שִׁפְתֵי כָּל הָאָרֶץ וַיִּמְשָׁם הַפִּיִצִים ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ:

וַיֵּרֶד ה' לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמְּגִדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם:

הֲבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ:

וַיֹּאמְרוּ הֲבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמְגִדָּל וְרֵאשׁוּ בְּשָׂמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ:

וַיִּפֶץ ה' אֶתְּם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר:

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֵּדָם וַיִּמְצְאוּ בְּקֵעָה בְּאָרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

סדר הפסוקים במקרא – האם הסדר שלכם שונה או זהה? האם תוכלו להסביר מה מקור ההבדל?

נראה שהמקרא כתוב בצמצום, כלומר ישנם פערים רבים שעל הקורא להשלים אי לכך בהרכבת הפאזל ישנה יותר מאפשרות אחת ומכאן השינוי בהרכבת הפסוקים.

לאחר השוואה זו – עיינו בדף הבא, בהנחייתו ניתן ללמוד את עשרת הפסוקים ולהבין מהי משמעותו הערכית עבורכם?

עד כמה סיפור 'מגדל בבל' – דור הפלגה' יכול להוות 'תמרור אזהרה' – על מנת לא להידמות חלילה לבבל?

תנו כותרת / שם לקטע:

שָׁם, בְּשָׁמַיִם, שָׁם, שָׁם, מְשָׁם, שָׁמָּה, שָׁם וּמְשָׁם, שָׁם.

מגדל בבל - דור הפלגה

השוו את סדר הפסוקים כפי שעלה בקבוצה לסדר הפסוקים במקרא!
בארו את הקטע!

בראשית פרק י"א

(א) וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים:

אין "ויהי" אלא לשון צער שנאמר...

(ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְקֶעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיָּשִׁבוּ שָׁם:

אין ישיבה אלא לדבר עבירה, אחי יוסף יושבים לאכול לאחר שהשליכו את יוסף לבור, ישראל יושבים לאכול לחם לאחר שהכינו את עגל הזהב וחילו לחגיגה שתהא ביום המחר!

(ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֶר הָיָה לָהֶם לְחֹמֶר: הַתְּצַלַח דַּרְכְּכֶם?

(ד) וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם פֶּן נִפּוֹץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: מה רע בכך?

(ה) וַיֵּרֶד ה' לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם:

מה כוונת הכתוב "בני אדם"? האם נבנו המגדל והעיר? עיינו בהמשך בפסוק ח'.

(ו) וַיֹּאמֶר ה' הֵן עִם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

(ז) הֲבֵה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ:

כיצד הדבר בא לידי ביטוי?

(ח) וַיִּפְצֵץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבַנֵּת הָעִיר:

ומה בדבר המגדל? האם כוונת ה' לעונש או לשכר?

(ט) עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שִׁפְתֵי כָל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה' עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ:

(י) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שָׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתַּיִם אַחֵר הַמַּבּוּל:

שאלות מנחות:

סמנו את הפעלים המופיעים בפסוקים אלו, מהי המשמעות בריבוי הפעלים? (שלושים ושלושה פעלים בתשעה פסוקים!?) ויהי, בנסעם, וימצאו, וישבו, ויאמרו, הבה, נלבנה, ונשרפה, ותהי, היה, ויאמרו, הבה, נבנה, ונעשה, נפוצ, וירד, לראות, בנו, החילם, לעשות, יבצר, יזמו, לעשות, הבה, נרדה, ונבלה, ישמעו, ויפץ, ויחדלו, לבנות, קרא, בלל, הפיצם.

”שלטי העיר” מאת: פרנץ קפקא

בראשונה הצטיינו כל ההכנות לבניית מגדל-בבל בסדר טוב למדי, בעצם היה אולי הסדר מושלם מדי, יותר מדי שימת-לב הוקדשה למורי-דרך, לתורגמנים, למשכנות לפועלים, כבישי-גישה, כאילו עמדו מאות שנים לרשות המלאכה. למעשה הייתה הגישה הרווחת באותו הזמן כי ככל שיאטו – לא יהיה זה איטי למדי. קורטוב מגישה זו מספיק כדי לעורר היסוסים אפילו לגבי הנחת-היסודות.

וכך טענו הבריות: העיקר בכל העניין הוא הרעיון של בניית המגדל, אשר ראשו יגיע לשמים. לעומת רעיון זה – כל השאר הרי הוא שני במעלה. כיוון שנתפש במלוא גדולתו שוב לא ייעלם הרעיון לעולם, כל עוד חיים אנשים בארץ, תעמוד השאיפה העזה להשלים את הבניין. כיוון שכך, אין לחשוש מפני העתיד, נהפוך הוא: הידע האנושי גדל והולך, אמנות הבנייה התקדמה ותוסיף להתקדם, עבודה הדורשת כעת שנה, תיעשה אולי במחצית-הזמן בעוד מאה שנה, ואז גם תיעשה יותר טוב ובאופן יציב יותר. למה, איפוא, נתאמץ עכשיו עד קצה גבול-היכולת? היה טעם לעשות כן אילו רק ניתן להשלים את המגדל בימי דור אחד. אלא שלכך אין שום תקווה. הרבה יותר מתקבל על הדעת שהדור הבא, עם הידע המשופר שלו, ימצא את עבודת קודמיו פסולה, ויהרוס את מה שבנה כדי להתחיל מחדש.

מחשבות כאלה שיתקו את כוחותיהם של בני-האדם והם התעסקו במגדל פחות מאשר בהקמת עיר לעובדים. כל עם רצה כי שלו יהיה הרובע בנאה ביותר, וזה עורר חיכוכים שהתפתחו לתגרות-דמים. לא היה קץ לתגרות הללו, בעיני המנהיגים הייתה זו הוכחה נוספת לכך שבהיעדר האחדות הדרושה, יש לעשות את מלאכת הבניין באיטיות יתירה, או מוטב אפילו לדחותה עד שיוכרז שלום עולמי. אבל הזמן לא עבר בחיכוכים בלבד. העיר קושטה בהפסקות ולרוע-המזל עורר הדבר קנאות חדשות ומריבות חדשות.

כך עברו ימיו של הדור הראשון, אבל אף אחד מן הדורות הבאים לא נהג אחרת, רק הבקיאיות הטכנית רבתה, ועמה העילות לחיכוכים. על זאת יש להוסיף כי הדור השני או השלישי כבר הכירו בחוסר-הטעם שבבניית מגדל המגיע לשמים, אלא שבינתיים היו הכל יותר מדי מעורבים בעניין מלעזוב את העיר.

כל האגדות והשירים שנולדו באותה עיר מלאים געגועים ליום הצפוי בו תיחרב העיר בחמש מהלומות רצופות של אגרוף ענק. זוהי גם הסיבה שיש לה לעיר אגרוף קמוץ על שלטיה.

מנין למד קפקא את פרשנותו לסיפור?
מנין הוא שאב את הפרשנות הזאת?
כיצד הוא הסביר את מה נכתב?
איזה סיפור מהתנ"ך נשמט מתיאורו?
איפה למד פרץ קפקא את הפרשנות
שמופיעה בסיפורו?

מגדל בבל בראי האומנות

פיטר ברוגיל

פיטר ברוגיל 1563

כתב יד צרפתי מהמאה ה-15

דוד שריר

"The Tower of Babel" - an original serigraph by David Shafir.
Published by and reproduced courtesy of Salfai Gallery, Jerusalem, Israel

סימן - יעקב אורלנד, מתוך מבחר כתבים, זעקת האש

וַיֵּרָד ה' לְרֹאשׁ אֶת הָעֵיר וְאֶת הַסִּנְדֵּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָיִדָם: (בראשית פרק יא, ה')

סימן שהוא פוחד.

אם הוא קרוב,

אם הוא יורד ומתהלך במחנה

לראות האם והאומנם -

סימן שהוא פוחד

מיצר השלמות שבנו,

מן המגניט המתמיד אליו,

מחוש הרדיפה שלנו.

הוא פוחד.

הוא מגרש מגן עדן.

משחית במבול.

מעכב את מגדל בבל

הורס את נינוה.

סימן שהוא פוחד.

הוא נמשך אל מקום הפשע.

זה הזמן הכי טוב לתפוס אותו סוף סוף,

ולדעת מיהו.

האם אנחנו מצפים שישראל תהיה מושלמת?
האם אנחנו שופטים בסטנדרטים אחרים את
ישראל משאר העולם? באיזה אופן ולמה?
ממה אנו פוחדים ומשליכים על מישהו אחר?
מתי אנחנו טוענים שהדבר מפחיד / מסוכן ולכן
צריך להימנע ממנו כביטוי לפחדים שלנו?

אני משעול - חזון איילון*

ובחלומי וארא את מגדל עזריאלי נוטה ימינה
כמט לנפול
והיה דבר אדוני אלי בלה-גרדיה, אדר, תיו
שין נון טית בנוסעי מקדם צפונה.

בהלכה נגלה לי שנית וביתר שאת הימין
בוהק כולו בשמש במראה הצד
והיה כעץ ברוח מתנודד
כטורא נטויה על העיר ועל החלומים החרשים
שסבבה, אוי משוטטי קניון, מפוטמי יוטבתה
השובעים בחלונות הראוה.

בשלישית נשאני חלומי לרחוב החרש
רחוב הלבנים והחומר, משם ראיתיו שוב בתקריב
מתנוסס נורא הוד, אין זאת כי ירד אלוהים כבר לראות
את החלונות המחקים את שמיו.

והרוח מצליף במגדל לבקעו ומראהו
כקלף ה"מגדל" בחפיסת הטארוט,
קדרו העבים על ראשו בקרסו על קיבוץ גלויות
עודי נשא אל קומת הגג לפועלים הזרים שם
חיל ורעדה אחזוני, פיזדמטי אנו נתלים בפיגומים
כי נבללה כבר שפתנו ונפוץ לכל עבר, אוי מה שיגורת
חלומים חרשים במגדלי השלום
הילילו הילילו

אני חי בתפוצות ובדמיוני אני רואה את ישראל
נוטה לצד וחלילה תתמוטט כמגדל קלפים..
האם אוכל לדמיין את העולם היהודי ללא
ישראל?
או כיצד מתמודדים עם המטאפורה של מדינת
ישראל כמגדל בבל?

* השיר משתמש בשמות רחובות הנמצאים בסביבות מגדלי יזרעאלי בת"א כביטוי למגדל בבל - מגדלי השלום

יהודה עמיחי

מה מגדיר את זהותינו – מתי ומדוע אנו נחשבים כתיירים? מתי ומדוע אנו משקרים? מה מגדיר אותנו כיהודים?

שיר שקר בערב שבת

בערב שבת, בין הערבים ביום קיץ,
כשעלו ריחות אוכל ותפילה מכל הבתים
וקול כנפי מלאכי השבת היה באוויר,
התחלתי, בילדותי לשקר לאבי,
"הלכתי לבית כנסת אחר".

אינני יודע אם האמין או לא,
אבל טעם השקר היה טוב ומתוק בפי.
ובכל הבתים בלילה
עלו זמירות שבת עם שקרים,
להתענג בתענוגים,
ובכל הבתים בלילה
מתו מלאכי שבת כזבובים במנורה,
ואוהבים שמו פה על פה
ונפחו זה את זה עד שריחפו למעלה,
או עד שהתפוצצו.

ומאז השקר טוב ומתוק בפי
ומאז אני הולך תמיד לבית כנסת אחר.
ואבי החזיר לי שקר כשמת:
"הלכתי לחיים אחרים."

מתוך: שלוה גדולה: שאלות ותשובות, שוקן, תש"ם 1980

מתי אני משקר ביחס לזהות שלי?
איזה מקום יש לישראל בהגדרת
הזהות שלי?
מהו השקר המקובל היום בין דור
ההורים לדור הילדים ביחס לזהות?

ביקורי אבלים הם עורכים אצלנו, יושבים ביד ושם, מרצינים ליד הכותל המערבי וצוחקים מאחורי וילונות כבדים בחדרי מלון.

מצטלמים עם מתים חשובים בקבר רחל ובקבר הרצל ובגבעת התחמושת, בוכים על יפי גבורת נערינו וחושקים בקשיחות את נערותינו ותולים את תחתוניהם לייבוש מהיר באמבטיה כחולה וצוננת.

פעם ישבתי על מדרגות ליד שער במצודת דוד, את שני הסלים הכבדים שמתי לידי. עמדה שם קבוצת תיירים סביב המדריך ושמשתי להם נקודת ציון. "אתם רואים את האיש הזה עם הסלים? קצת ימינה מראשו נמצאת קשת סן התקופה הרומית. קצת ימינה מראשו". אבל הוא זז, הוא זז! אמרתי בלבי: הגאולה תבוא רק אם יגידו להם: אתם רואים שם את הקשת סן התקופה הרומית? לא חשוב: אבל לידה, קצת שמאלה ולמטה ממנה, יושב אדם שקנה פרות. וירקות לביתו.

'קוטר הפצצה' - מה כוחה של פצצה חיובית, מעגל זה של למידה, עד כמה הוא יכול להשפיע וכיצד נרחיב ונעמיק את ההשפעה!

האם עמיחי לא מעוניין בצדק?
האם הצדק מחייב לשאול

מגדילה את המעגל מאוד מאוד, והאיש הבודד הבוכה על מותה בירכתי אחת ממדינות העולם הים הרחוקות, מכליל במעגל את כל העולם. ולא אדבר כלל על זעקת יתומים המגיעה עד לכסא האלוהים ומשם והלאה ועושה את המעגל לאין סוף ואין אלוהים.

קוטר הפצצה

קוטר הפצצה היה שלושים סנטימטרים וקוטר תחום פגיעתה כשבעה מטרים ובו ארבעה הרוגים ואחד עשר פצועים. ומסביב לאלה, במעגל גדול יותר של כאב וזמן, פזורים שני בתי חולים ובית קברות אחד. אבל האישה הצעירה, שנקברה במקום שממנו באה, במרחק למעלה ממאה קילומטרים

